

61. ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵ ԽՈՍԿ

Ժամանակով մե ջեղի մեչ մե մարթը-կնիկ ին աբրում: Ըստոնք ունին չորս էրեխա. ամենաջոշը քսան տարեկան էր, մե օր էլ գնաց, հեկավ: Խերը շատ ման էկավ, դես-դեն հընգավ, տղին չըբթավ: Տան աշխատավորը մնաց մինակ հինքը: Շատ ախկատացավ էս մարթը, մնաց օրեխացի կարոտ:

Տեսավ՝ էլ հնար չըկա, մե օր էլ ասավ.—Ա՛յ կնիկ, էլ հնար չըկա, դու բղի էրեխեքը պախես, ես էթամ մե տեղ, աշխատանք անեմ, բալքի մե քանի կոպեկ փող բերեմ, ըսենց մնալով չի հըլնի: Մեր տղեն սաղ հըլներ, կէթեր մե տեղ կաշխատեր, ես էլ ըստե տան գործը կանի: Մկա դու ես հիմանում: Իրեք էրեխեն թողում եմ քո ումուղին, իրեք տարի տուն չեմ գա, իրեք տարի ետո մե մանեթ էլա, որ աշխատեմ, կըգամ: Դու էլ ըստու-ընդու մոտը լվա՛ծք արա, խա՛ց թխա, էրեխեքը պախա՛:

Խեխճ կնիկը ի՞նչ աներ: Էրկու խաց դրեց մարթի խետ, մարթը հընգավ ճամբա: Գնաց, գնաց, մե չոլի մեչ տեսավ մե տուն, դոնաղ հեկավ:

Տանտերը խառցուց.—Ի՞նչ մարթ ես, հո՞ւր ես էթում:

—Ես ախկատ մարթ եմ,—ասավ դոնաղը,—էթում եմ մե տեղ, մե աշխատանք քթնեմ, էրեխեքս պախեմ, շատ նեղի եմ: Էթամ էս մոտիկ ջեղը, տենամ՝ հարուստները մշակ չե՞ն բռնի:

Տանտերն ասավ.—Ընձի էլ ա մշակ պետկ, հըմա վախենում եմ չըհամաձայնվես:

—Հընչի չեմ համաձայնվի, բանիս անո՞ւնն ինչ ա, հո աղա չե՞մ, մշակ եմ, ինչ գործ ասես, էն էլ կըկատարեմ:

—Ջիդո՞ւմ ես՝ ինչ կա, ախպե՛ր,—ասավ տանտերը,—ես մշակին հախ չեմ տալում, խացըփոր եմ բանցնում, տարվա վերջըն էլ մե խոսկ եմ ասում հախի տեղը: Հիմի թե դու համաձայն ես էտ պայմանին, մաց իմ մոտ աշխատա՛, համաձայն չես՝ իմ դոնաղն ես, իմ անչկի լուսն ես, իչքան ուզում ես, մա՛ց, ճե՛, խմա՛, վրետ խոսող չի հըլնի:

էս մարթը մտածեց, մտածեց, ասավ.—Ուազեհն, համաձայն եմ, մե տարով պայման անենք:

Բերին մե տարով պայման արին, էս մարթն սկսեց աշխատել: Շատ լավ էր աշխատում: Մինակ իրեք մարթի գործ էր կատարում: Հինքն հիրան մտածում էր. «Մեկ ա իրեք տարի բղի տուն չէթամ, հըլա էս մե տարին էլ թո էսենց դարտակ հընցնի, տենանք՝ վերչն ի՞նչ ա հըլնըմ»:

էս հարուստի տանը ջուր էր բերում, վարուցանքն էր անում, քաղում էր, բերում ծեծում, մե խոսկով՝ ջեղացու հըմմեն աշխատանքն էլ կատարում էր, հիրկուն գալում, հիրա տեղը քնում:

Տարին որ թմմավ, մշակն էկավ հարուստի մոտ ու ասավ.—Ուազեհն ջան, տարին թմմավ: Շնորակալ եմ, դու ընձի լավ պախիր, ես էլ իմ ուժի ջորա աշխատեցի: Ես իմ կողմից շնորակալ եմ, արի հախս ասա՛, տենամ՝ ի՞նչ ա:

Տանտերն ասավ.—Ասեմ: Որ մե տեղ կէթաս, ինչ որ կնկատես, եթե չեզի չի վերաբերվում, չըխառնվես:

էս մարթը մտածեց, մտածեց ու ասավ.—Մե տարի էլ կաշխատեմ, հոժա՞ր ես:

—Հընչի՞ հոժար չեմ,—ասավ տանտերը,—աշխատա՛:

Մարթը նորից աշխատեց: Գործին ծանոթ էր: էլ չին ասում՝ է՛ս արա, է՛ն արա, ըստե՛ գնա, ընդե՛ գնա: էս տարի հավելի լավ աշխատեց:

Տարին որ թմմավ, էլի էկավ տանտիրոջ մոտը, ասավ.—Ուազեհն ջան, տարին թմմավ: Քո աղը-խացից շնորակալ եմ, արի՛, հախս ասա՛:

Տանտերն ասավ.—Ասեմ, հընչի՞ չեմ ասի: Քո մե տարվան հախն էն ա, որ ինչ որ չեզի հանձնեն, վստահեն, բաց չանես, տեղ խասցուս, ետո բացես:

էս մարթը մնաց մե տարի էլ աշխատեց: Որ տարին թմմավ, էկավ, թե.—Ուազեհն, իրեք տարին թմմավ, հախնը հախ բղի էթամ տուն, դու հիմանում ես, թե իմ տունն ինչ դրովթուն ա, հիմի էրեխեքս սա՞ղ են, թե՞ մեռուկ, արի հախս ասա՛, հընգնեմ ճամբա:

Տանտերն ասավ.—Ասեմ, հընչի՞ չեմ ասի: Որ ետ կէթաս քո տունը, վատ բան կըտենաս, հըմա առանց մանդրամաս ստուգելու՝ դու էլ վատ բան չանես: Ստուգա՛, հիմացի՛, ետո որոշո՛ւմ խան, որ ետո քո արածի խըմար չըփոշմնես:

—էհ, շնորակալ եմ, խազեհին, քո աղը-խացը խալա՛լ արա, ես շնորակալ եմ, դու քո խոսկը կատարիր, լավ խրատներ տվիր, ընձի էլ լավ պախիր, քո տղից յա ախպորից չըջոկիր:

—Աղը-խացը խալալ եմ անում, հըմա մա'ց, հէքուց գնա', չեզի մեչու ճամբի խաց թխենք:

էս մարթը հառավոտ խացը տվեց, ասավ.—Նրատները միտտ ա, թե՞ մըտեա գնացեր ա:

Ասավ՝ միտտ ա:

—Դե որ միտտ ա, իրեքն էլ ասա՛:

Մչակը իրեք խրատն էլ կրկնեց:

Նազեհինն ասավ.—Իչքան անոթի հըլնես, հուրիչ անոթի մարթ պատահի, էս խացը ո՞նչ դու կուտես, ո՞նչ հուրիչի կըտաս: Կըտանես քո տունը, կնգատ, էրեխեքիտ խետ կըճիսես, կուտեք: Մացած խրատներն էլ պախա՛ մտիտ, չըմտահան անես:

Մչակը խացը վերցուց փաթըթեց հիրա մեչոքի մեչը, մե կտոր սոմի էլ վերցուց ճամփին ուտելու, գնաց: Գնաց, գնաց, հիրկուն ղոնաղ հելավ մե մարթի տուն: Էս մարթի տունը էրկու ախպեր ին, հիրկուն սկսին հիրար տփել: Տվին հիրար գլոխ-մլոխ ջարթին: Տեսան՝ էս մարթը մոտ չի գալում:

Մե ախպերն ասավ.—Ա՛յ մարթ, հո քա՞ր չես, մե արի բաժնա՛:

Ղոնաղն ասավ.—Դուք էրկու ախպեր եք, ինչ ուզում եք, արեք, ես օտար մարթ եմ, հենց հիմանանք՝ հէսօր ըստե չեմ էկե: Դուք որ էրկու ախպեր հիրար լիզու չեք խասկընում, ես ձեզի ի՞նչ բղի խասկցում: Թե չեք ուզում, ես կըհըլնեմ կէթամ:

էս մարթիքը կովին վերչ տվին, էկան նստան: Ղոնաղը տեսավ, որ էն արնվա հելուկ մարթկանց վրեն մե կաթ էլ արուն չըկա, հիրար խետ նստան, ջանը-ղուրբանով խոսացին, ճերան-խման: Էս մարթը զարմացավ, հըմա էլի բան չըխառցուց:

Հառավոտ հելավ էթալու, տանտերն ասավ.—Տենում եմ՝ չմսիք մարթ ես, ա՛ռ էս տասսը ոսկին, չեզի պետկ կըգա, էրեխեքին մե բան կառնես, նոր կէթաս տունը:

էս մարթը ոսկիքը քցեց ջերբը, չնորակալութուն հայդնեց, հընգավ ճամբա: Գնաց, գնաց, ճամբեն պատահավ մե խեխճ մարթի:

էս մարթն ասավ.—Ախպե՛ր, անոթի եմ, մեչու խաց չունե՞ս:

—Ախպե՛ր ջան,—ասավ էս մարթը,—էս խացը տվողն ընձի թամբեխ ա արե, որ ճամբեն ձեռ չըտամ, չանքի խասնեմ տունը, իմ էրեխեքի խետ նստեմ խացի, ետո կղրեմ, հըմա էսօր մե տեղ ղոնաղ հելա, տասսը ոսկի տվեց, ա՛ռ խինգը չեզի, թո խինգն էլ մնա ընձի, էրեխեքին բան բղի առնեմ:

—Ա՛յ մարթ,—ասավ էս խեխճ մարթը,—դու խինգը ոսկի տալում ես, մե կտոր խաց չե՞ս ուզում տա:

—Չեմ կանա տա, ախպե՛ր ջան, խոսկ եմ տվե, խոսկը թանգ ա ամմեն բանից, հիմի ուզում ես՝ նեղացի՛, ուզում ես՝ մի՛ նեղա-

ցի: Դուզուլթունը լավ բան ա, ընձի վստահեր են, ես չեմ կանա էն մարթի խոսքը չըկատարեմ, ես ընդու խացը իրեք տարի ճերեր եմ, Հիմի ընդու ասածը չըկատարե՞մ:

Էս որ ասավ, մեկ էլ տեսավ հառեչը մարթ չըկա: Էս մարթը ճամբեն շարունակեց, գնաց մե տեղ, էրեխեքին չանգ-մարազ առավ, չոր առավ, կնգան դեյրա առավ, էտքանին էրկու ոսկի ան-ջաղ գնաց: Ըտոնք կապեց, քցեց չլակը, հընգավ ճամբա:

Հիրկուն մուլթն հընգավ, խասավ հիրան տունը: Դուռը բացեց, ներս մտավ, տեսավ՝ հըմմեն քնուկ են, հըմա կնգա խետ մե տղա-մարթ ա պարկուկ:

Արունը տվեց գլոխը, ուզեց բալթեն վերցա, տա էրկսին էլ սպանա, մեկ էլ միտն հընգավ խազեինի ասածը, կնգան հերսոտ-հերսոտ զարթնցուց, ասավ.—էտ ի՞նչ մարթ ա խետտ քնուկ:

Կնիկը աշկերը բացեց, տեսավ հիրան մարթը, վեր թռավ, ասավ.—Մա՛րթ, աշկտ լո՛ւս, մեր կորուկ տղեն քթնվավ: Էտ ի՞մ բալեն ա քնուկ, թո քնի, մի՛ զարթնցու:

Խերը էլ կըհամփերե՞ր, որ չըզարթնցներ, կզվավ հերեսնե-րը պաչեց, տղեն զարթնավ, մեկէլ էրեխեքն էլ զարթնան, էնենց ուրխցան, որ էլ չեմ կանա ասի:

Կնիկը ծծղալով մարթին ասավ.—Ա՛յ մարթ, բա ասում իր իրեք տարի չեմ գա, օխտ օր էլ չըբաչեց էկար, ի՞նչ ա պատահե:

Մարթը զարմացավ, ասավ.—Ո՞նց թե օխտ օր, իրեք տարի մե մարթի տունը մշակ եմ հելե, դու ասում ես՝ օխտ օր:

—Ա՛յ մարթ, հո խելքտ չե՞ս թոցրե, օխտ օր հէսօր դու գացեր, ահա, տե՛ս էրեխեքիտ վրվի չորերը, էսի իրեք տարի հառեչ առած չո՞ր ա, թե՞ էլի էն խներն ա:

Մարթը հիշկաց, տեսավ՝ հեչ մե բան էլա չի փոխվե:

—Կնի՛կ, էսի հո էյրազ չի՞:

—Ա՛յ մարթ, ի՞նչ էյրազ, դու օխտ օր հառեչ գացիր, հէսօր էկար, տղեն էլ հէսօր ա էկե:

Մարթը էրեխեքին տվեց հիրանց չորերը, կնգան էլ հիրան նվե-րը, խաց դրեց քուրսու վրեն ու ասավ.—Ի՞մ իրեք տարվա հախը էս ա, տանտերը տվեց, ասավ, որ կըտանես տունը, ետո կըկդրես: Դանա՛կ բերեք, կդրենք:

Կնիկը դանակ բերեց, կդրին, խացի մըչից ոսկին չոռալեն թա-փավ քուրսու վրեն: Նորից ուրխցան, հելան քնան: Ետո լավ տուն չինին, լավ աբրուստի տեր դարցան: Էն մարթը, որ ըստրան մշակ էր բռնե, սուրփի էր, ճամբեն էլ փորցողը էն մշակ բռնող սուրփին էր: